

Atomizace společnosti, odcizení, individualismus, výprodej ideálů lidské vzájemnosti za individuální požitky konzumní spotřeby. Moderní stát v roli Velkého bratra, který se postará, abychom žili v poklidné nevědomosti, soukromé izolaci, v sociálním smíru, abychom nebyli nikým burcováni z líné a nedůvěřivé letargie ke všemu, co povznáší, co probouzí tlukot srdce v touze po naplnění smyslu života, co vyzývá ke změně a dobývání, k plození a tvorbě nadčasových hodnot, jimiž směňujeme vlastní nedostatečnost za titánskou sebevládu celku. Má zde ještě smysl mluvit o národním sebeurčení, o společné věci národní svébytnosti, hrdosti a vlastenectví? Co nám ještě zbylo z morální síly, s níž bychom dokázali obětovat vlastní pohodlí, pomíjivé statky a třeba i život ve jménu společné víry, rasy a přesvědčení?

Mám obavu, že nic. V universalismu míšení myšlenek, ras a kultur nastává konec všem idejím národní i kulturní identity, nastává úpadek každé kultury, která byla zorána pluhem globalizace. Všeobjímající chaos názorů a ztráta společenského vědomí je skutečný prostor, v němž národní státy pouze uzurpují stádo popudlivých, sebestředných a neukázněných jedinců, kteří si navzdory společnému jazyku už v ničem nerozumí.

Evropské společenství má tendenci se konstituovat na základě ústavního principu. Souhlasně se slovy Václava Klause musím říct, že nám tak pomalu a jistě vzniká nový superstát sjednocující moderní, původně národní, státy v uskupení ne nepodobném federaci Spojených států amerických. Názory politiků na smysl EU se různí, postkomunistická garnitura liberálních pravičáků na Pražském hradě však nálepkuje pozadí evropské integrace jednoznačně: Jde o socialistickou a komunistickou ideologii sjednocení evropského proletariátu v boji proti třídnímu nepříteli v podobě národních států a jejich touhy po bohatství a moci. Co to vidíme na naší politické scéně? Paranoiu nebo hluboké pronikání pod povrch věcí a odhalení nové evropské revoluce zosnované jako spiknutí komunistické internacionály?

Při té příležitosti si připomeňme základní motiv, který před lety vedl ke vzniku myšlenky o sjednocení Evropy. Důvodem byla rostoucí hospodářská síla USA a vliv této bezkonkurenční světové velmoci na globální ekonomiku. Takové moci nemohl konkurovat žádný vyspělý evropský stát, Německo, Francie ani Anglie. Jako možné řešení se jevílo sjednocení evropských států do uskupení srovnatelného s ekonomickými možnostmi USA. Základní podmínkou bylo vytvoření jednotného trhu schopného generovat kapitálové investice a přijímat produkci zboží srovnatelně s prostředím amerického trhu a jeho spotřebou. Jen tak mohla být vytvořena protiváha americké expanze směřující na třetí trhy, ale i do samého srdce evropského hospodářského prostoru za účelem jeho kapitálového ovládnutí.

Myšlenka a následná realizace sjednocené Evropy měla ryze hospodářsko-mocenský motiv a EU vyrůstala na čtyřech základních pilířích tvořících základ jednotného trhu: Svobodný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. Pojem svoboda zde ovšem neměl a nemá význam liberalizovat evropský trh do podoby volnější, než jaký je v jednotlivých státech Evropy či v samotných

USA, nejde o to dát mu ideální svobodu bez všech regulací a organizačních stimulů současných zastupitelských demokracií těchto států. Smyslem evropské integrace bylo odstranit napříč Evropou všechny překážky celní, měnové, daňové a národnostní tak, aby Evropa fungovala jako jeden celek s jednou hospodářskou politikou a jednou centrální bankou.

Sjednocení evropského trhu vyvolává otázku významu současných národních států v rámci EU, jejich role ve smyslu ochrany národních zájmů těchto zemí. Ponechme stranou, nakolik jsou tyto státy opravdu výrazem národních zájmů a zárukou uchování původních národních kultur. Globální konzumní styl života a západní nekultura proniká do všech koutů Evropy bez ohledu na jazyk i původ jejich obyvatel. Je-li vše v současném globálním světě určeno bohatstvím a ambicemi nadnárodní ekonomiky vytvářet dostatek materiálních hodnot pro život lidí v celé globální vesnici, je na místě se ptát, nakolik účelové a diferencované zasahování současných států do vlastních tržních mechanismů má ještě nějaký pozitivní smysl.

Moderní stát vznikl jako ochrana národního a soukromého kapitálu před cizí mocí, jeho cílem bylo zajistit nedotknutelnost a převahu domácích kapitalistů nad ekonomickými subjekty jiných národů, a to jakoukoliv silou, především však silou vojenskou. Vnitřní funkce moderního státu, jeho zákonodárství a silové resorty zřízené na prosazení zákonů ve společnosti, mají potom význam násilné organizace života lidí v něm. Vznikající zákony a celé veřejné právo má za cíl přinutit občany, aby se chovali a pracovali ve veřejném zájmu. Co je to „veřejný zájem“, o tom se však vedou spory od samého začátku.

Praxe ukazuje, do jakých zruďných forem se dostává starost národních zákonodárných sborů o nastolení pravidel, jimiž se má usměrnit jednání lidí tak, aby odpovídalo představě politických stran a špiček o veřejném pořádku. Stále neproniknutelnější zapletenec paragrafů veřejného ale i občanského práva, které se mění ze základních principů spravedlnosti na direktivní soubor nařízení a represivních opatření, a neomezený prostor pro jejich výklad stran zkorumpované justice vedou k postupnému oklešťování základních lidských práv a svobod až na dno. Sociální politika moderních států nakonec sama paralyzuje fungování tržního hospodářství a je zdrojem mnohovrstevného plýtvání zdroji daňových poplatníků a nakonec i vytvořenými hodnotami. Ptám se proto: Je nějaký důvod pro zachování suverenity takových států?

Globální ekonomika se utvořila v nadnárodní formě, globální ekonomické subjekty postupně stále více diktují světu podmínky ekonomické prosperity, v takové situaci národní státy přestávají být tím, čím původně byly, a ztrácejí jakýkoliv smysl. Jsou pouhou líhň vypočítavých politiků, chamtivých byrokratů, bující a nenasytné exekutivy správních orgánů a organizací, nacionalistických šovinistů, a tak dále. Jak je potom možné chápat volání po suverenitě národních států v rámci EU? Jaká zaujatost kypí v žilách euroskeptiků? Nejde náhodou pouze o budoucnost jejich politických a mocenských ambicí, o zachování zdrojů obživy současných politických garnitur, zajištění jejich práva na existenci jako skupin, které si dělají ze svého státu soukromou živnost zdůvodněnou ideály národní nezávislosti?

Horlivá zaujatost odpůrců evropské ústavy a jejich odpor k nadřízeným úředníkům EU vede tak daleko, že napadají i závěry evropského fóra směřující k ochraně životního prostředí a k ekologickým otázkám doby. Jak jinak je možné hodnotit výroky typu „žádná ekologická hrozba neexistuje, natož pak nějaké globální oteplování, všechny katastrofické scénáře jsou výplodem ekologického náboženství,“ nebo články liberálních odpůrců regulace, kteří upadají do nepřičetnosti při pomyšlení, že by nějaké „nekompetentní a neprokázané“ teorie klimatologů či jiné ekologické lobby měly mít za následek regulaci tržní ekonomiky, měly nařizovat současným státům pravidla hry a nutit je přispívat daněmi na oltář společné věci všech lidí tohoto světa, jakou je záchrana přírody před zpusťšením?

Svět se prý nedá regulovat, žádná opatření vydaná z centrálních postů EU na snížení emisí, využití alternativních zdrojů energie, ochrany prvotních zdrojů nemají smysl, vše musí zařídít neviditelná ruka trhu. Přitom minulý přínos EU právě v cílené ochraně přírody a životního prostředí se dá jen těžko popřít. A je vcelku příznačné, že jde o dodatečné funkce společenství, jimiž se EU staví nad prvotní ekonomické zájmy a hledá tak svůj význam v rovině lidské a nadčasové. Přes stálou nedostatečnost všech ekologických opatření nutno říci, že regulativy EU, jejich tlak a dotace na odsiřování průmyslových exhalací, na čističky vod a katalyzátory výfukových plynů měly pozitivní přínos. Krušné hory se začínají znovu zelenat lesním porostem, do našich řek se vracejí pstruzi, už si ani nevzpomínáme na popluchy a zákazy vycházení v souvislosti se zamořeným ovzduším našich měst výfukovými plyny automobilů.

Tím se dostávám k tématu, kterým se rozšiřuje původní smysl EU a nabírá s sebou otázky lidského života, životního prostředí a kultury. Není pochyb, že původní záměr hospodářské unie sdružující suverénní státy postupně přerůstá v nový evropský stát, v nový význam evropského prostoru, který není pouze zárukou ekonomické síly, ale připravuje půdu pro budoucí mnohoznačný život lidí bez partikulárních národních zájmů a s citem pro společné otázky lidstva. Pouze takový stát bude schopen uvádět řešení problémů globálního charakteru do reálného života a na jeho cestě mu nesmí překážet státy současné. Pouze takový stát bude schopen urychlit přechod na ekologické zdroje energie a provoz mobilních prostředků na bázi vodíku a kyslíku namísto fosilních paliv. Ze čtyř pilířů ekonomických vzniká naděje na vytvoření dalších pilířů ekologických, obecně lidských a kulturně společenských.

Prvním pilířem je určitě péče o to, co je nám všem společné a drahé, péče o přírodu. Té bude nutné podřídit mnohé z ekonomických zájmů a touhy po bohatství každého z nás. Hmotné bohatství nemůže být v budoucnu kritériem lidského štěstí, kvetoucí zahrada, jako naše vlastní prostředí k životu, však ano. Dalším pilířem musí být péče o člověka a o jeho duši. Doufejme, že postupně budou vyčleněny hmotné prostředky pro všeobecné vzdělávání mládeže na té nejvyšší úrovni, pro tvůrčí zaujetí a myšlenkový rozkvět lidí, pro duchovní zdroje, jež nebudou řízeny trhem a penězi, nýbrž vzdělanci, filozofy a kantory v tom nejryzejším založení, jinými slovy hodnotami lidské ušlechtilosti namísto hodnot konzumních. Jen tak bude dán prostor ke kulturnímu rozvoji lidí a ne k jejich spotřebnímu úpadku.

Třetím pilířem, jímž může evropský stát přispět k rozkvětu lidského života, je jeho

univerzalita a potencionální netečnost k otázkám příslušnosti, vzájemnosti a uspokojení bytostných potřeb člověka. Současná sociální politika moderních států, v jejímž středu je přerozdělování zdrojů od úspěšných k neúspěšným, od silných k slabým, od snaživých k lajdákům, nuže tato politika „sociální spravedlnosti“ je jedním z hlavních důvodů úpadku kultury lidského společenství vůbec. Maximou sociálního člověka a jeho bytí není být nakrmen cizáky, nýbrž nalézt zdroje obživy a blaženosti ve společné cestě a vzájemné pomoci bližních.

Superstát velikosti evropského společenství nemůže být nositelem ani garantem nějaké univerzální kulturnosti svých občanů. Při své rozlehlosti a globálním charakteru se naprosto vymyká roli, s níž by měl určovat kulturní statky tak obrovského množství lidí a národů v celku. Na první pohled by se mohlo zdát, že se jedná o nevýhodu, euroskeptici mohou zajásat a zvolat, k čemu stát, který nemůže dát lidem kulturu? Omyl. Na takovou funkci jsou krátké již současné národní státy. Kultura lidí nezraje tím, co se jim nabízí k použití, shora ke shlédnutí, ke spotřebě, kultura lidí je dána aktivním utvářením konkrétních společenství na společné cestě ke společným hodnotám, ke společné výchově svých potomků, kteří se dokáží obětovat pro blaho celku, zkrátka k vybudování všech zapomenutých tradic, jimiž si minulá společenství vybojovala své místo na slunci, své štěstí a život v respektu k pravidlům dobrého chování, k uchování duchovních hodnot a v úctě k moudrosti svých předků.

Kultura žádného lidského společenství se nedá přikázat nebo nastolit zákony. Každý kult, mýtus či mrav dobrý pro každého musí vyplynout ze spontánní zkušenosti reálného společenství a z reálného soužití postaveném na společném názoru a kolektivní spolupráci. Bez vzájemnosti a pocitu zakotvení jedince v celku není žádná kultura. Taková společenství však musejí být omezená, přehledná a mohou vzniknout teprve tehdy, když zmizí současné státy jako organizátoři života sociálně potřebných jedinců. V rámci globální evropské vesnice tak vznikne vakuum, prostor pro neřízené sebeutváření libovolných existenčních uskupení, regionálních celků, komunitních spolků, rodů či kmenů, které nebudou spoléhat na almužnu svého státu. Ten bude příliš veliký a příliš neschopný se postarat o jejich členy, bude proto dost důvodů začít se starat sama o sebe svobodně, odpovědně a nezávisle na státě samotném. Bude dost důvodů hledat kulturní obsah lidského života ze života samého, z lidské vzájemnosti a existenční solidarity, překročit stín současné bídy plynoucí z hmotného bohatství a individuálního přežívání v odcizeném celku organizovaném státní mocí.